

УДК 368.86

СПЛАТА СТРАХОВОГО ВІДШКОДУВАННЯ УТРИМАНЦЯМ ПОТЕРПІЛОГО В ДТП: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Втрата близької людини завжди є непростим випробуванням для сім'ї. А коли сім'я втрачає годувальника, то, крім моральних страждань, на долю осіб, які перебували на утриманні померлого, додаються також проблеми матеріального забезпечення. В Україні в дорожньо-транспортних пригодах щодня гинуть люди. І не завжди особи, винуваті в дорожньо-транспортній пригоді, спроможні чи мають бажання компенсувати моральні та матеріальні втрати потерпілим та особам, які перебували на утриманні потерпілих (у разі смерті останніх у ДТП). Держава, з метою забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної життю, здоров'ю та майну потерпілих під час експлуатації наземних транспортних засобів на території України, врегулювала дані питання, в тому числі Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» [1].

Питання відшкодування шкоди, заподіяної в дорожньо-транспортній пригоді, вивчали М. Бородін, О. Дзера, Г. Оверко, С. Приступа та інші дослідники. Численна судова практика вказує на те, що потребують уваги проблеми застосування норм Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів», зокрема в частині сплати страхового відшкодування утриманцям потерпілого в дорожньо-транспортній пригоді.

Метою даної статті є висвітлення порядку виконання зобов'язань страховиком під час здійснення страхового відшкодування утриманцям потерпілого та пропонування змін до чинного законодавства у вказаній царині.

Відповідно до пункту 27.2 статті 27 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» (далі – Закон) страховик здійснює відшкодування шкоди, заподіяної смертю потерпілого, на умовах, встановлених статтею 1200 Цивільного кодексу України, кожній особі, яка має право на таке відшкодування, рівними частинами. Загальний розмір страхового відшкодування утриманцям одного померлого не може бути меншим, ніж 36 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановлених законом на день настання страхового випадку.

Пунктом 27.5 статті 27 Закону передбачено, що відшкодування шкоди, пов'язаної зі смертю потерпілого, може бути виплачено у вигляді одноразової виплати. Загальний розмір усіх здійснених страхових відшкодувань за шкоду, заподіяну життю та здо-

ров'ю однієї особи, не може перевищувати страхову суму за таку шкоду.

Аналізуючи дані норми приходимо до таких висновків:

1) відшкодування шкоди, пов'язаної зі смертю потерпілого, може бути виплачено як одноразово, так і частинами;

2) якщо в потерпілого декілька утриманців, то загальний розмір відшкодування розподіляється між утриманцями в рівних частинах;

3) загальний розмір усіх здійснених відшкодувань за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю однієї особи, не може перевищувати ліміту за таку шкоду. (наприклад, якщо особа проходила тривале лікування і померла протягом одного року після дорожньо-транспортної пригоди та смерть є прямим наслідком цієї дорожньо-транспортної пригоди, то загальна сума страхових відшкодувань, передбачених статтями 24-27 Закону, не повинна перевищувати страхову суму за таку шкоду на одного потерпілого);

4) законом встановлено гарантований мінімальний розмір страхової виплати на утриманців одного померлого (36 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановлених законом на день настання страхового випадку). Дана гарантія поширюється на утриманців потерпілого, незалежно від того, скільки часу після смерті потерпілого особа вважається утриманцем – рік, місяць, тиждень тощо);

5) закон містить відсилочну норму щодо умов відшкодування шкоди, заподіяної смертю потерпілого.

Так, відповідно до статті 1200 Цивільного кодексу України: «1. У разі смерті потерпілого право на відшкодування шкоди мають непрацездатні особи, які були на його утриманні або мали на день його смерті право на одержання від нього утримання, а також дитина потерпілого, народжена після його смерті.

Шкода відшкодовується:

1) дитині – до досягнення нею вісімнадцяти років (учню, студенту – до закінчення навчання, але не більш як до досягнення ним двадцяти трьох років);

2) чоловікові, дружині, батькам (усиновлювачам), які досягли пенсійного віку, встановленого законом, – довічно;

3) інвалідам – на строк їх інвалідності;

4) одному з батьків (усиновлювачів) або другому з подружжя чи іншому членові сім'ї незалежно від віку і працездатності, якщо вони не працюють і здійснюють догляд за: дітьми, братами, сестрами,

внуками померлого, – до досягнення ними чотирнадцяти років;

5) іншим непрацездатним особам, які були на утриманні потерпілого, – протягом п'яти років після його смерті.

2. Особам, визначеним у пунктах 1-5 частини першої цієї статті, шкода відшкодовується в розмірі середньомісячного заробітку (доходу) потерпілого з вирахуванням частки, яка припадала на нього самого та працездатних осіб, які перебували на його утриманні, але не мають права на відшкодування шкоди. До складу доходів потерпілого також включаються пенсія, суми, що належали йому за договором довічного утримання (догляду), та інші аналогічні виплати, які він одержував.

3. Особам, які втратили годувальника, шкода відшкодовується в повному обсязі без урахування пенсії, призначеної їм внаслідок втрати годувальника, та інших доходів.

4. Розмір відшкодування, обчислений для кожної з осіб, які мають право на відшкодування шкоди, завданої смертю годувальника, не підлягає подальшому перерахунку, крім таких випадків: народження дитини, зачатої за життя і народженої після смерті годувальника; призначення (припинення) виплати відшкодування особам, що здійснюють догляд за дітьми, братами, сестрами, внуками померлого.

Розмір відшкодування може бути збільшений законом» [2].

Згадана стаття Цивільного кодексу України визначає, в тому числі, і період, протягом якого утриманці мають право на відшкодування.

Відповідно до статті 2 Закону відносини у сфері обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів регулюються Конституцією України, Цивільним кодексом України, Законом України «Про страхування», цим та іншими законами України і нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до них. Якщо норми цього Закону передбачають інше, ніж положення інших актів цивільного законодавства України, то застосовуються норми цього Закону [1].

Статтею 1202 Цивільного кодексу України врегульовано, що відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю потерпілого, здійснюється щомісячними платежами [2].

При цьому, крім вищезазначених норм, слід враховувати, що відповідно до пункту другого Порядку проведення індексації грошових доходів населення, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 року № 1078, індексації підлягають грошові доходи громадян, одержані в гривнях на території України, які не мають разового характеру: суми, що виплачуються особам, які мають право на відшкодування шкоди в разі втрати годувальника [3].

Для реалізації права на отримання страхового відшкодування відповідно до статті 35 Закону особа, яка має право на отримання страхового відшкодування, протягом 30 днів із дня подання повідомлен-

ня про дорожньо-транспортну пригоду подає страховику заяву про страхове відшкодування та додає до заяви в тому числі документи, що підтверджують перебування на утриманні померлого, його доходи за попередній (до настання дорожньо-транспортної пригоди) календарний рік, розміри пенсій, надані утриманцям внаслідок втрати годувальника, – в разі вимоги заявника про відшкодування шкоди у зв'язку зі смертю годувальника.

Закон не містить права страховика вимагати від утриманців заяву про страхове відшкодування кожного разу, коли особа має отримати частину страхового відшкодування. Якщо страховик прийняв рішення відшкодувати шкоду, пов'язану зі смертю потерпілого, частинами, то він приймає це рішення на підставі поданої заяви про страхову виплату (однієї заяви про страхову виплату, на підставі якої сплачуються всі частини страхового відшкодування або здійснюється одноразова виплата).

Страховик у разі необхідності може затребувати уточнюючу інформацію (наприклад, щодо банківських реквізитів, якщо чергова частина страхового відшкодування була повернута банком через те, що рахунок закритий, чи інформацію, що студент продовжив навчання на наступному курсі). Але надання запитуваної інформації страховику здійснюється із супровідним листом, заявою, клопотанням, а не шляхом подання нової заяви про страхову виплату в порядку статті 35 Закону.

Відповідно до пункту 36.2. статті 36 Закону страховик протягом 15 днів із дня узгодження ним розміру страхового відшкодування з особою, яка має право на отримання відшкодування, за наявності документів, зазначених у статті 35 цього Закону, повідомлення про дорожньо-транспортну пригоду, але не пізніше як через 90 днів із дня отримання заяви про страхове відшкодування зобов'язаний у разі визнання ним вимог заявника обґрунтованими прийняти рішення про здійснення страхового відшкодування та виплатити його [1].

Враховуючи те, що відповідно до пункту 27.2 статті 27 Закону страховик здійснює відшкодування шкоди утриманцям на умовах, встановлених статтею 1200 Цивільного кодексу України, дана норма є спеціальною для даного виду виплати, тому період здійснення виплати утриманцям регулюється в системному зв'язку статей 36 Закону та 1200, 1202 Цивільного кодексу України.

Так, якщо особа мала статус утриманця на дату смерті потерпілого, але на час врегулювання страхової справи вже не має статусу утриманця, то страховик в частині строку виплати страхового відшкодування може керуватися лише статтею 36 Закону.

Якщо особа на час врегулювання страхової справи має статус утриманця, то страховик у частині строку виплати страхового відшкодування керується або статтею 36 Закону (в разі сплати страхового відшкодування одноразовим платежем), або статтями 1200 та 1202 Цивільного кодексу України (в разі сплати страхового відшкодування частинами). При цьому, незалежно від обраного способу здійснення

виплати, утриманець має отримати страхову виплату в розмірі, не менше гарантованого мінімального розміру.

У разі, якщо утриманець отримав за життя утримання в сумі меншій мінімального утримання, то частина утримання (різниця між мінімальним та одержаним утриманням) може бути успадкована (Стаття 1229 Цивільного кодексу України – страхові виплати (страхове відшкодування) спадкуються на загальних підставах [2]).

На сьогодні невирішеним на законодавчому рівні є питання підтвердження особою, яка отримує страхове відшкодування, свого статусу утриманця. Адже, наприклад, такі утриманці, як студенти, можуть бути відраховані з навчального закладу, і тоді перестають бути утриманцями до досягнення 23-х років. Але якщо дані особи отримують щомісячно страхове утримання, то після відрахування в них таке право припиняється (якщо станом на дану дату страховик не сплатив гарантованого мінімального утримання, то має сплатити одноразово залишок до гарантованого мінімального утримання).

Кучма О.Л. СПЛАТА СТРАХОВОГО ВІДШКОДУВАННЯ УТРИМАНЦЯМ ПОТЕРПІЛОГО В ДТП: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

У статті розглядається порядок сплати страховиком страхового відшкодування утриманцям потерпілого в дорожньо-транспортній пригоді, досліджуються способи отримання страхового відшкодування утриманцями, окреслюється проблема невизначеності на законодавчому рівні процедури повідомлення утриманцем страховика про припинення статусу утриманця. Також аналізуються законодавчі гарантії мінімального утримання та індексації страхової виплати в разі, якщо виплата здійснюється частинами. Акцентується увага на спеціальності норм, які регулюють питання строку виплати страхового відшкодування. Надаються пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства.

Ключові слова: страхування, потерпілий, страховик, утриманець, страхове відшкодування, годувальник.

Кучма О.Л. ВЫПЛАТА СТРАХОВОГО ВОЗМЕЩЕНИЯ ИЖДИВЕНЦАМ ПОСТРАДАВШЕГО В ДТП: ПРОБЛЕМНЫЕ АСПЕКТЫ

В статье рассматривается порядок уплаты страховщиком страхового возмещения иждивенцам пострадавшего в дорожно-транспортном происшествии, исследуются способы получения страхового возмещения иждивенцами, определяется проблема неурегулированности на законодательном уровне процедуры уведомления иждивенцем страховщика о прекращении статуса иждивенца. Также анализируются законодательные гарантии минимального содержания и индексации страховой выплаты в случае, если выплата осуществляется частями. Акцентируется внимание на специальности норм, регулирующих вопросы срока выплаты страхового возмещения. Предоставляются предложения по совершенствованию действующего законодательства.

Ключевые слова: страхование, потерпевший, страховщик, иждивенец, страховое возмещение, кормилец.

З метою уникнення безпідставних виплат необхідно доповнити пункт 27.2 статті 27 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» абзацом такого змісту: «Утриманець зобов'язаний повідомляти страховика про припинення статусу утриманця протягом 10 робочих днів від дня припинення такого статусу».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Закон України : від 01.07.2004 р. № 1961-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1961-15>.
2. Цивільний кодекс України : Закон України : від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/main/435-15>.
3. Про затвердження Порядку проведення індексації грошових доходів населення : Постанова Кабінету Міністрів України : від 17.07.2003 р. № 1078 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1078-2003-%D0%BF/paran13#n13>.

Kuchma O.L. PAYMENT OF INSURANCE REMEDIES FOR PERSONAL CARRIERS IN ACCURACY: PROBLEM ASPECTS

The State, in order to provide compensation for damage caused to the life, health and property of victims of the operation of land vehicles in Ukraine, resolved these issues, including the Law of Ukraine. The purpose of this article is to highlight the procedure for the fulfillment of obligations by the insurer in the implementation of insurance indemnity to the victim's dependents and the introduction of amendments to the current legislation.

The law does not include the right of the insurer to demand from the dependents a claim for indemnity every time a person has to receive part of the insurance indemnity. If the insurer has decided to reimburse the damage caused by the victim's death in parts, then he makes this decision on the basis of the application for insurance payment (one application for insurance payment, on the basis of which all parts of the insurance indemnity are paid or one-time payment is made).

The insurer may, if necessary, request rectifying information (for example, regarding bank details if the next part of the insurance indemnity has been returned by the bank because the account is closed or information that the student has continued training in the next course). But the provision of the information requested to the insurer is carried out with an accompanying letter, application, application, rather than by submitting a new application for insurance payment in accordance with Article 35 of the Law.

Taking into account that according to clause 27.2 of Article 27 of the Law the insurer makes indemnification to dependents under the conditions established by Article 1200 of the Civil Code of Ukraine, this provision is special for this type of payment, therefore, the period for the payment of the maintenance to dependents is regulated in the system link between articles 36 of the Law and 1200, 1202 of the Civil Code of Ukraine.

So, if the person had the status of a dependence on the date of death of the victim, but at the time of the settlement of the insurance business no longer has the status of a dependency, then the insurer in the part of the term of insurance indemnity can be guided only by Article 36 of the Law.

If the person at the time of the settlement of the insurance case has the status of a dependent, then the insurer, in terms of the period of payment of the insurance indemnity, shall be guided either by Article 36 of the Law (in the case of payment of an insurance indemnity by a lump sum payment) or by Articles 1200 and 1202 of the Civil Code of Ukraine (in the case of payment of insurance indemnities by installments). In this case, regardless of the chosen method of payment, the member must receive an insurance payment in the amount not less than the guaranteed minimum size.

To date, not resolved at the legislative level is the question of confirmation by the person receiving the insurance indemnity, his dependence status. After all, for example, such dependents as students can be deducted from an educational institution, and then cease to be dependents until they reach the age of 23. However, if these individuals receive monthly insurances, then they will be deprived of such a right after the deduction (if, as at this date, the insurer has not paid the guaranteed minimum maintenance, he must pay a one-time balance to the guaranteed minimum retention).

In order to avoid unjustified payments, clause 27.2 of Article 27 of the Law of Ukraine «On Compulsory Insurance of Civil Liability of Owners of Land Vehicles» should be amended by the following paragraph: «A relative who is obliged to inform the insurer about the termination of the status of a dependency within 10 working days from the date of termination of such status».

Key words: insurance, victim, insurer, deputy, insurance indemnity, breadwinner.